

משרד החינוך
מינהל החינוך הדתי
הפיקוח על היסטוריה ואזרחות בחמ"ד

ב"ה, ירושלים, כסלו תשע"ה

"זְכוּר יָמוֹת עוֹלָם בֵּינוּ שְׁנוֹת דָּוִד וְדָוִד..."

(דברים, לב, ז)

חוזר המפמ"ר להיסטוריה חמ"ד (תשע"ה/1)

שלום רב!

פתחנו את שנה"ל תשע"ה בסימן הרפורמה והלמידה המשמעותית בשילוב הכנסתה של תכנית לימודים חדשה בהיסטוריה בכיתות י' והחלופות בהערכה. השינויים הללו מציבים בפנינו אתגרים חדשים. בטוחני שבכוחות משותפים וכשטובת התלמידים לנגד עינינו, נשכיל בעז"ה להוביל וללכת בנתיבים החדשים מתוך שמחת יצירה והתחדשות. צוות ההדרכה ואנוכי נשמח לסייע בכל שאלה.

בברכת הצלחה

ובהערכה רבה

בלהה גליקסברג

מפמ"ר היסטוריה ומפ"א אזרחות בחמ"ד

משרד החינוך
מינהל החינוך הדתי
הפיקוח על היסטוריה ואזרחות בחמ"ד

העתקים:

ד"ר ניר מיכאלי, יו"ר המזכירות הפדגוגית
ד"ר אברהם ליפשיץ, ראש מנהל החמ"ד
גבי אלירז קראוס, מנהלת אגף חברה ורוח, מזה"פ
גבי דסי בארי, מנהלת האגף לחינוך עי"ס
מר רם זהבי, מפ"א עי"ס חמ"ד
מנהלי מחוזות
מחמ"דים
מפקחים עי"ס חמ"ד

תוכן העניינים בחוזר זה:

לימודי היסטוריה בכיתות וי-ט' – עמ' 3
לימודי היסטוריה בכיתות יי-י"ב – עמ' 3-4
בחינת הבגרות המתחדשת – עמ' 6
יחידות ההגבר – עמ' 7
תכניות החקר – עמ' 7
השתלמויות וימי עיון – עמ' 8-9
הערכת בחינות בגרות – עמ' 9
רשימת מדריכים – עמ' 9

משרד החינוך
מינהל החינוך הדתי
הפיקוח על היסטוריה ואזרחות בחמ"ד

1. לימודי היסטוריה בכיתות ו'-ט':

עקרונות הרפורמה 'ישראל עולה כיתה' חלים גם על כיתות ו'-ט'. מצורף קישור למסמך תכנית הלימודים המותאמת לעקרונות הרפורמה. מטרת מסמך זה לארגן בצורה הירארכית את הנושאים הנלמדים בכיתות ו-ט. נושאים הנוגעים לליבת הידע והמיומנויות שיילמדו בעדיפות ראשונה ונושאים המיועדים להרחבה ולהעמקה שיילמדו בעדיפות שנייה (בהתאם להיקף השעות הנלמד).

א. נושאים שהם נושאי הליבה (עיקר התוכנית) וילמדו בעדיפות ראשונה – אינם צבועים.

ב. נושאים שהם הרחבה - ילמדו בעדיפות שניה (אם יש מספיק זמן להרחבה ללא פגיעה בהקניית הנושאים שהם בעדיפות ראשונה ואופי הכתה מאפשר זאת).

ג. נושאים שהוצאו מתוכנית הלימודים לשכבות גיל אלו – צבועים בוורוד.

ד. בגוף תכנית הלימודים צוין מספר שעות מומלץ לנושאים השונים, וכך מפורטות המיומנויות שיש להקנות עם הלימוד העיוני של הנושא. הקניית המיומנויות חשובה לא פחות מהלימוד העיוני והקניית הידע.

[קישור למסמך הלימה לכיתות ו'-ט'](#)

2. לימודי היסטוריה בכיתות י'-ב – 2 יחידות החובה:

החל משכבת כיתות י' בשנה"ל תשע"ה חלים שינויים בלימודי ההיסטוריה:

- כניסתה של תכנית הלימודים החדשה בהיסטוריה לכיתות י' (בהמשך להטמעתה בשנתיים האחרונות בכיתות ט').
- הטמעת עקרונות הרפורמה "ישראל עולה כיתה".

על פי עקרונות הרפורמה, הותאם היקף נושאי הלימוד לשעות ההוראה בפועל, ובכך ניתנת האפשרות לשלב בתהליך ההוראה והלמידה באופן מיטבי את עקרונות תכנית "לב לדעת", דהיינו, תהליכים של למידה משמעותית – העמקה, רלוונטיות, חיבור אישי ויצירה - כל זאת על מנת לחולל שינוי ולקדם את התלמיד בדרך בניית אישיותו ועיצוב זהותו.

משרד החינוך
מינהל החינוך הדתי
הפיקוח על היסטוריה ואזרחות בחמ"ד

א. תכנית הלימודים (החדשה):

לפניכם מסמכי ההלימה. מסמכים אלו מכילים שני חלקים:

1. הנושאים המוגדרים כליבת הידע והמיומנויות בהיקף של 70% ממסמך תכנית ההלימה, וההיבחות עליהם תהיה בבחינת בגרות חיצונית אחת בתום שנתיים של לימודי היסטוריה (כיתות י"א-י"ב או י"א-י"ב, לפי שיקולי בית הספר).
 2. הנושאים המוגדרים כהרחבה והעמקה בהיקף של 30% ממסמך תכנית ההלימה שיילמדו בכיתה, והערכתם תיעשה על ידי המורה המלמד בהערכה חלופית. יפורט בהמשך.
- למסמכי תכנית הלימודים מצורפים שיקולי הדעת שהנחו אותנו בעבודתנו (עמ' 4-2). נא קראו מסמכים אלו בעיון.

1. קישור למסמך תכנית הלימודים.

2. קישור למסמך ההלימה של תכנית הלימודים לתלמידים העולים החדשים

חשוב לשים לב למקרא: הנושאים שאינם צבועים – מוגדרים כליבת הידע והמיומנויות ונכללים בנושאי ההיבחות בבחינת הבגרות החיצונית. הנושאים הצבועים בירוק מוגדרים כהרחבה והעמקה ונכללים בנושאי ההערכה החלופית. הנושאים הצבועים בוורוד אינם נכללים כלל בנושאי ההיבחות (לא החיצונית ולא הפנימית)

מומלץ לעיין גם בתכנית הלימודים החדשה בגרסתה המלאה:

http://meyda.education.gov.il/files/Tochniyot_Limudim/Historia/HistoriaMmd.pdf

תלמידי כיתות י"א-י"ב בשנה"ל תשע"ה ותלמידי כיתות י"ב בשנה"ל תשע"ו יילמדו וייבחנו במתכונת הנהוגה כיום. להלן קישור למסמך ההלימה המחייב עבורם.

ב. חלופות בהערכה:

היקף ההערכה החלופית הוא – 30% (כפי שמפורט במסמך תכנית הלימודים וצבוע בצבע ירוק). הצעתנו היא שההערכה החלופית תתפרס על פני שנתיים (בכיתות י"א-י"ב או י"א-י"ב, לפי החלטת בית הספר). בשנה הראשונה יתבצעו 15% מתוכה, ובשנה השנייה 15% הנוספים (סך הכול שני ביצועים של הערכה חלופית בהיקף של 30%).

משרד החינוך
מינהל החינוך הדתי
הפיקוח על היסטוריה ואזרחות בחמ"ד

בשנה הראשונה מוצעות 2 אפשרויות. מתוכן יבחר המורה אפשרות אחת.

1. **האפשרות הראשונה** – המורה יילמד את נושא "משברי המודרנה", הכולל את מלחמת העולם הראשונה והמשטרים הטוטליטריים. הערכת התלמידים על נושא זה תהיה באמצעות מספר דרכי הערכה לפי בחירת המורה:

א. קריאה מונחית

ב. צפייה מונחית

ג. ניתוח טקסטים חזותיים – כרזות או קריקטורות (על פי בחירת המורה).

ד. מורים המתקשים ליישם את החלופות בהערכה המוצעות לעיל, יכולים לקיים מבחן בית-ספרי על נושא ההערכה החלופית, דהיינו על הנושא 'משברי המודרנה'. הנחיות למבנה הבחינה מופיעות באתר המורים להיסטוריה.

להלן קישור למסמך "חלופות בהערכה – מספר 1" העוסק באבני-הדרך להערכה החלופית

המוצעת לנושא 'משברי המודרנה': **מסמך מספר 1 - משברי המודרנה**

2. **האפשרות השנייה** – המורה יבחר בנושא – 'מסורת ומודרנה בקהילות יהודיות בין שתי מלחמות העולם' וינחה את תלמידיו בכתיבת תיק עבודות. להלן קישור למסמך "חלופות בהערכה – מספר 2" העוסק באבני-הדרך להערכה החלופית המוצעת לנושא "קהילות יהודיות בין שתי מלחמות העולם" – התלקיט: **מסמך מספר 2 - תלקיט**

הערה כללית: בשימוש בטקסטים חזותיים או ספרותיים, יש להקפיד על קישור ברור לנושאי הלימוד בהיסטוריה.

בשנה השנייה - ההערכה החלופית תהיה תכנית 'חמ"ד ועד' בגרסה מתחדשת.

עד לכניסתה של הרפורמה, נחשבה תכנית חמ"ד ועד 10% מן הציון השנתי, אך בתכנית החדשה המותאמת לעקרונות הרפורמה, תהיה תכנית חמ"ד ועד 15% מציון הבגרות של התלמיד, כך שהנחיותיה יותאמו להיקף החדש (1).

שימו לב לשינוי - בתכנית חמ"ד ועד יהיו מספר מסלולי עדות: שואה, עלייה והתיישבות בשנות ה-50. להלן קישור למסמך "חלופות בהערכה – מספר 3" העוסק ב'חמ"ד ועד' המתחדש: **מסמך מספר 3 - חמ"ד ועד**

המתחדש

1 בכיתות י"א בשנה"ל תשע"ה תמשיך תכנית 'חמ"ד ועד' להיחשב 10% מן הציון השנתי

5 הפיקוח על הוראת ההיסטוריה והאזרחות – חמ"ד, המזכירות הפדגוגית, משרד החינוך
רחוב דבורה הנביאה 2 ירושלים 91911, טלפון נייד 050-6282363, פקס 02-5604018

עמוד מתוך 9

משרד החינוך
מינהל החינוך הדתי
הפיקוח על היסטוריה ואזרחות בחמ"ד

ג. בחינת הבגרות המתחדשת

בהתאם לעקרונות הרפורמה תתקיים בחינת בגרות אחת בהיסטוריה על יחידות החובה.

להלן מבנה הבחינה*:

בבחינה 4 פרקים.

משך הבחינה: 120 דקות

פרק ראשון – ידע והבנה (40 נקודות)

לא נכללים נושאי השואה ותולדות מדינת ישראל.

6 שאלות בנות סעיף אחד. יש לענות על 4 שאלות. לכל שאלה 10 נקודות.

פרק שני – מקור חזותי – לדוגמא: ציר זמן / מפה / קריקטורה / כרזה / תמונה ועוד (15 נקודות)

השאלות יכולות להתייחס לכל נושא בתכנית הלימודים.

בפרק יהיו 2 שאלות. בכל שאלה 2 סעיפים. יש לענות על שאלה אחת.

פרק שלישי – שואה ותולדות מדינת ישראל (35 נקודות)

הפרק יהיה מורכב משני חלקים:

חלק ראשון – שאלות ידע והבנה

בחלק זה יהיו 2 שאלות בנות סעיף אחד. על התלמיד לענות על שאלה אחת. לכל שאלה 11 נקודות.

חלק שני - מקור מילולי

על קטע המקור יהיו 3 שאלות. יש לענות על 2 שאלות. לכל שאלה 12 נקודות.

שימו לב! שאלות הידע וההבנה בחלק הראשון אינן קשורות בהכרח לקטע המקור שיופיע בחלק השני.

פרק רביעי – לב לדעת – לדוגמא: שאלת עמדה, התייחסות רלוונטית/ערכית לדמות או אירוע ועוד (10

נקודות)

השאלות יכולות להתייחס לכל נושא בתכנית הלימודים.

בפרק יהיו 2 שאלות. יש לענות על שאלה אחת. לכל שאלה 10 נקודות.

* מבנה בחינת הבגרות לעולים החדשים יפורסם בהקדם

משרד החינוך
מינהל החינוך הדתי
הפיקוח על היסטוריה ואזרחות בחמ"ד

נושא מס' 3: יחידות ההגבר:

בתי ספר שבהם קיימת מגמת היסטוריה או נפתחה בהם השנה מגמה חדשה מתבקשים לוודא שדיווחו על כך בטופס: [טופס דיווח - יחידות ההגבר](#)

א. היחידה השלישית:

להלן מסמך ההנחיות ליחידה השלישית:
מסמך הנחיות - יחידה שלישית. שימו לב לשינויים בתהליך הכתיבה ובהערכת עבודות החקר.

ב. יחידות 4-5:

להלן קישור למסמך ההלימה של יחידות 4-5 למגמות ההיסטוריה שנפתחו לתלמידי כיתות י' בתשע"ה:
[יחידות 4-5](#)

נושא מס' 4: תכניות החקר

להלן תכניות החקר הקיימות בלימודי ההיסטוריה בחמ"ד בשנה זו:

1. תכנית מחשב"ה (מחקר-שואה-בהיסטוריה) (סמל שאלון 29117)

תכנית מחשב"ה מאפשרת להמיר חלק מבחינת הבגרות בשאלון 29107 בעבודת חקר. העבודה מהווה תחליף לשאלה בנושא שואה (פרק שני) ולפרק המושגים (פרק רביעי) בבחינת הבגרות שאלון 29107.

להלן קישור לאבני-הדרך לתכנית מחשב"ה: [אבני דרך לתכנית מחשב"ה](#)

2. תכנית החקר

תכנית המאפשרת להמיר את שתי יחידות החובה בהיסטוריה מהיבחות בבחינת בגרות בעבודת-חקר. להלן קישור למסמך אבני-הדרך לתכנית החקר: [אבני דרך לתכנית החקר](#)

משרד החינוך
מינהל החינוך הדתי
הפיקוח על היסטוריה ואזרחות בחמ"ד

נושא מספר 5: השתלמויות וימי עיון

בשנה"ל תשע"ה מתקיימות מגוון השתלמויות לפי מספר קטגוריות:

- א. למורי החטיבה העליונה
- ב. למורי חטיבת הביניים
- ג. למורי החקר וההגבר

חשוב מאוד שכל מורה ישתלם לפחות באחת מבין מגוון ההשתלמויות המוצעות, על פי צרכיו הפדגוגיים. חלק מן ההשתלמויות כבר מתקיימות, אך יש אחרות שניתן עדיין להצטרף אליהן.

להלן פירוט מערך ההשתלמויות לשנה"ל תשע"ה :

1. השתלמויות שנתיות במרכזי פסג"ה במחוזות השונים

היקף ההשתלמות: 30 שעות מוכר לאופק חדש.

להלן מבנה ההשתלמות:

- 4 מפגשים במרכז הפסג"ה/במכללה - 16 שעות
- 2 מפגשים מקוונים והגשת מטלות צפייה - 8 שעות.
- השתתפות בכנס מנהיגי חינוך ב-1.7.2015 - 6 ש'.
- סך הכול: 30 שעות.

מפגש מפמ"ר:

בכל ההשתלמויות יתקיים מפגש עם המפמ"ר בלהה גליקסברג שנושאו: "אתגרי לימודי ההיסטוריה בחמ"ד בשנה"ל תשע"ה".

למפגש זה מוזמנים כלל המורים ללא קשר להשתתפות בהשתלמות.

מועדי המפגשים- יפורסמו ע"י המדריכים ובאתרים. אנא עקבו אחרי ההודעות.

2. השתלמות מתוקשבת על תכנית הלימודים החדשה – כיתה י"א:

השתלמות מתוקשבת להעמקת הידע בתכנים ובמיומנויות בתכנית הלימודים החדשה למורי חטי"ע בדגש על תכנית הלימודים לכיתה י"א. ההשתלמות בהיקף של 30 שעות. רכזת ההשתלמות: ורדה מאור. במהלך ההשתלמות יערכו שני מפגשים פנים-אל-פנים ויתרת שעות ההשתלמות תתנהל בלמידה מרחוק.

משרד החינוך
מינהל החינוך הדתי

הפיקוח על היסטוריה ואזרחות בחמ"ד

3. השתלמות חקר-הגבר בהיסטוריה – השתלמות חקר מיועדת למורים המלמדים במגמה להיסטוריה, ולמורים המשתתפים בתכניות החקר השונות. ההשתלמות היא בהיקף של 30 ש' מוכרות לאופק חדש. כל הפרטים ב'הודעות' בנקדימון.

נושא מספר 6: הערכת בחינות בגרות

להלן התנאים בהם חייב לעמוד מורה המעוניין לשמש כמעריך של בחינות הבגרות בהיסטוריה לקראת מועד הקיץ תשע"ה:

1. להיות בעל תעודת הוראה / רישיון הוראה בהיסטוריה.
2. להיות בעל תואר אקדמי בהיסטוריה.
3. הגיש לבחינות בגרות בהיסטוריה לפחות 4 פעמים במרוצת 5 השנים האחרונות.
4. השתתף בהשתלמות שנתית אחת לפחות בהיסטוריה החל משנה"ל תשע"ב ובעל אישור על השתלמות זו מהמפמ"ר.

יש לשלוח את טפסי ההצטרפות למאגר המעריכים לאגף הבחינות לגב' שוש אלישקביץ עד תאריך ה- 31.12.14. כל הפרטים נמצאים בקישור הבא: [תנאי הסף להצטרפות למאגר המעריכים](#)
מעריך שלא העריך בחינות בגרות תקופה מסוימת (שנה או יותר), ורוצה לחזור להעריך בחינות, צריך להודיע בדוא"ל לפיקוח על הוראת ההיסטוריה לא יאוחר מתאריך 31.12.14

לתשומת לבכם:

רק מורים שהשתלמו בהוראת תוכנית הלימודים החדשה בהיסטוריה לחט"ע בחמ"ד החל משנה"ל תשע"ג, יוכלו להצטרף למאגר מעריכי בחינות הבגרות בהיסטוריה החל משנה"ל תשע"ו.

על המורה להיות בעל אישור השתלמות שנתית מהמפמ"ר.

נושא מספר 7: צוות ההדרכה בהיסטוריה

להלן קישור לרשימת המדריכים להיסטוריה: [מדריכי היסטוריה - תשע"ה](#)